СВОБОДА SVOBODA

УКРАЇНСЬКИЙ ДНЕВНИК — UKRAINIAN DAILY

УРЯДОВИЙ ОРҐАН ЗАПОМОГОВОЇ ОРҐАНІЗАЦІЇ УКРАЇНСЬКИЙ НАРОДНИЙ СОЮЗ В ЗЛУЧЕНИХ ДЕРЖАВАХ АМЕРИКИ.

OFFICIAL ORGAN OF THE UKRAINIAN NATIONAL ASSOCIATION, Inc.

ТРИ ЦЕНТИ. РІК XXXIV. Ч. 155. Джерзи Сіті, Н. Дж., середа, 7. липня, 1926. VOL. XXXIV. No. 155. Jersey City, N. J., Wednesday, July 7. 1926. THREE CENTS

СТРАЙК НА НЮЙОРСЬКИХ ПІДЗЕМНИХ ЗЕЛІЗНИЦЯХ

НЮ ЙОРК, 6. липня. — З огляду на те, що заряд підприємства підземної зелізниці Інтерборо відкинув домагання юнії свичменів і моторменів підняти їм робітничу заплату, юнія викликала страйк сих робітників, який почався нині в опівночі.

Заряд зелізниці зараз став набирати страйколомів і сподіється вести рух з невеликим поменченнем. Поліційний заряд вислав до надзвичайної служби з приводу страйку півсема тисячі полісменів.

МЕКСИКАНСЬКА ДЕРЖАВА КОНФІСКУЄ ЦЕРКОВНІ МАЄТКИ.

МЕКСИКО, 3. липня. — Мексиканський уряд видав нині новий декрет у справі релігії, церков і церковних маєтків.

Сей декрет ще раз потверджує, що священиком якоїнебудь віри може бути лишень мексиканський уроженець. В приватних школах мається учити в такий самий спосіб, як у публичних. Релігійні корпорації не можуть вести низчих шкіл. Забороняється далі монаші закони й монастирі. Церковним орґанізаціям ні церковним ґазетам не вільно критикувати державних законів. Церковні орґанізації ні закони не мають права мати або заряджувати маєтками.

ЦЕРКВА БУДЕ БОРОНИТИ СВОЇХ МАЄТКІВ.

МЕКСИКО, 4. липня. — Католицькі ґазети Мексика, подавши зміст вчорашнього декрету мексиканського федерального уряду, завзивають своїх вірних спротивитися конфіскаті церковних і монастирських маєтків хочби й силою.

БІЛІ ВІДКРИЛИ АМЕРИКУ ЩЕ ПЕРЕД КОЛЮМБОМ.

СПОКЕЙН, Вашингтон, 5. липня. — Олаф Опсйон, норвеський історик, відкрив тут могилу, в якій він найшов історичні памятки виправи Норвежців до Америки в 12. століттю. З написий, які проф. Опсйон відчитав, малоби виходити, що громадка Норвежців складалася з 24 мущин, 7 жінок і 1 дитини. Написи говорять про незвичайно кроваву бійку з Індіянами. Дата виправи малаби бути рік 1010.

ПЕРШІ ЛІТНІ ВИПАДКИ ЧЕРЕЗ СВЯТА.

НЮ ЙОРК, 6. липня. — Дводневі свята, через які богато людий виїхало з міст на села й на морські побережа, зазначилися вже першими літними випадками. В одній околиці Ню Йорку в морю й ріках потонуло 6 душ.

КУ-КЛАКС-КЛЕН ДЕЗОРҐАНІЗУЄТЬСЯ.

МИНІОЛА, Лонґ Айленд, 5. липня. — Заповіджена на нині велика парада Кленсменів стягнула всего 3,000 Кленсменів.

Сю параду розголошувано незвичайно завзято. Через два дні літаки їздили понад Ню Йорком та роскидали летючки, закликуючи на параду.

ВИПАЛИВ СОБІ ОКО ШТУЧНИМ ОГНЕМ.

ГАНТИНҐТОН, Месечузетс, 4. липня. — Джек Дербі, 18-літний син місцевого горожанина, забавляючися з приводу свята независимости штучним огнем, викликав передчасний вибух штучного огня. Наслідком випадку він стратив пальці правої руки й праве око.

ЧЕРЕЗ ПОДРУЖУ СВАРКУ.

ТРЕНТОН, Ню Джерзі, 4. липня. — Неважна сварка межи Черлзом Ленинґом а його женою малощо не довела до подвійної смерти. Муж, посварившися з жінкою, вийшов в крайній люти з дому, лишаючи жінку саму. Жінка в роспуці випила фляшину лайсолю. Сусіди, які чули небувалий крик у домі, покликали поліцію, і ся, найшовши жінку без притомности, відставила її до шпиталю. Лікарі кажуть, що вона не має надії на виздоровленне.

Вернувши домів, в якийсь час після сього й не заставши жінки дома, муж пробував застрілитися револьвером, але полісмен здержав його на час. По бійці з полісменом його відставлено на поліцію як обжалованого за намагане самогубство.

КЛОПОТИ УРЯДУ З ПРОГИБІЦІЄЮ.

ВАШИНҐТОН, 4. липня. — Федеральний уряд має тепер незвичайний клопіт через те, що дотеперішний голова прогибіційної служби Ендрус загрозив резиґнацією на случай, як конґрес не ухвалить про виконуванне прогибіції тих законів, які припоручив уряд. Уряд просто не має ніякого наслідника, підходячого на місце Ендруса.

ДОЩІ ПОПСУЛИ ФИЛАДЕЛФІЙСЬКІ ВИСТАВОВІ БУДИНКИ.

ФИЛАДЕЛФІЯ, 4. липня. — Велика дощева злива, яка навістила нині місто, розкрила, що богато домів півторастолітної вистави має ріжні будівляні хиби, бо вони затекли через перший більший дощ. В декотрих домаш дощ ушкодив навіть виставлені річи.

ПОДОРОЖ З ПРИГОДАМИ.

НЮ ЙОРК, 4. липня. — Корабельний лікар анґлійського парохода Адріятика повідомив портовий уряд, що на сьому кораблі підчас його послідної подорожі з Ливерпулу до місцевого порту було два случаї смерти, один случай самовбийства та один случай божевілля.

Самовбийство поповнила 51-літна кухарка Броджет Смит, яка вертала до Америки з відвідин своєї родини в Анґлії.

ДЕСЯТЬЛІТНІ РОКОВИНИ СМЕРТИ ІВАНА ФРАНКА ПРИЗНАЧЕНІ НА ПОШИРЕННЯ КУЛЬТУ ФРАНКА СЕРЕД АМЕРИКАНСЬКИХ УКРАЇНЦІВ.

Тому в часі від 28. мая до кінця вересня повинні відбутися в кождій українській місцевости виклади, збори, концерти чи вистави, присвячені памяти Франка.

В кождій місцевости повинна бути переведена рівнож збірка на памятник Франка.

Хай не бракне між нами нікого, хто не зложив би жертви на памятник для Того, що нам а не собі добував кращу долю, що бажав для скованих волі, для нещасних долі і рівної правди для всіх.

Всі жертви на памятник Франка належить слати до:

OBYEDNANYE, P. O. Box 411, Philadelphia, Pa.

ВІДРОЧЕННЄ СЕСІЇ КОНҐРЕСУ.

ВАШИНҐТОН, 3. липня. — Обі палати конґресу постановили відложити свої засідання аж до часу після осінних виборів, а то до 10. падолиста.

УКРАЇНСЬКЕ СЕЛЯНСТВО ПРОТЕСТУЄ ПРОТИ РУМУНІЗАЦІЇ ШКІЛ.

Селяни 30 українських громад подали при кінці минулого року до найвищого суду в Букарешті скаргу на міністерство освіти, котре рішило було, що викладовою мовою в народніх школах тих громад має бути румунська мова, а не українська, якої жадали селяни. Румунський суд навіть не розглядав справи, він її відкинув, покликуючись на деякі формальности скарги, бо адвокат, що вносив скаргу, не предложив повновласти. Як повідомляють селянські дописувачі до української селянської преси, селяни тих сіл вже не думають більше вносити скарг, бо стратили всяку надію на справедливість боярського суду, а думають революційним шляхом добиватися своїх прав.

ДОТЕП ПОКІЙНИКА.

У Парижі помер богатий чудак Павло Ле-Брім і полишив незвичайний заповіт: призначив по 500 франків кождому зі свояків, коли не будуть на його похороні. І справді, на похорон Ле-Бріма прибув тільки один його сестрінок, що зрікся запису. Небаром повідомив його нотар покійника, що він став одиноким спадкоємцем вуйка, бо невідома стаття заповіту говорить, що ці свояки, які візьмуть участь у його похороні, мають по рівні поділитися майном, що остане по виплаті 500-франкових леґатів. Що юнак був одиноким учасником похоронів, тож усе майно дісталося йому. Можна представити собі квасні міни свояків, коли довідалися, як зажартував собі з них покійник.

НЕ ЗНАТИ, ЩО БУДЕ З КАЙОМ.

ПАРИЖ, 5. липня. — Ніхто не знає, як випаде завтрішна сесія парляменту, на якій Кайо має предложити програму уряду що до санації фінансів.

Надіються галасливих дебат і заколоту. Не думають, щоби парлямент згодився на ратифікацію договору що до сплати довгів Америці, а деякі твердять, що кабінет не вдержиться. Вже говорять навіть про наслідника Бріянда. Має ним бути Тардіє.

Кайо вдержиться тільки через компроміс. Звіт експертів, на якім він хоче опертися, не має симпатії. Його остро критикують.

НЕПРИЄМНА ПОМИЛКА.

Неприємна помилка зайшла у Варшаві після боїв. Жиди ховали своїх трупів і через неуваґу повезли і поховали на жидівськім цминтарі познанського капраля Яна Бальбєжа. Тепер викопують і перевозять на католицький цминтар.

ФРАНЦУСЬКЕ ЗДИЧІННЯ.

Французьке здичіння ілюструє дуже досадно факт, про який донесли недавно часописи. Робітника, який виїхав з Польщі на роботу до Франції, напали французькі парубки, змасакрували його та на-пів живого вкинули до ріки.

ЗА ЩО ТІЛЬКИ НЕ СУДЯТЬ.

Недавно станули перед румунським судом в Чернівцях двох українських селян з села Чорногуз за те, що один з них висловлявся обидливо про святі образи, а другий не зняв перед церквою шапку. На розправі виказалося, що оба вони належать до поширеної на Буковині секти Адвентистів і їх поступки відповідають зовсім їхнім релігійним переконанням. Але не зважаючи на те, що секція Адвентистів може користуватися після конституції тими самими правами, що й инші релігійні громади, суд все таки засудив їх за образу релігії.

РЕКОРД ГОЛОДІВКИ.

Студент з Ґрацу Фред Еллєрн скінчив нокищо щасливо свою голодівку, видержавши 47 днів і 8 годин у склянній скринці. Його перенесли до шпиталя. Виглядає як марево з довгою чорною бородою, яка єдина збільшувалась за цей час на його тілі. Весь час голодівки піддержував себе папіросами та водою, випивши 200 пляшок мінеральної води. У перших тижцях курив 80 папіросів денно, пізнійше 10. В останніх днях його голодівки число глядачів, що зупинялось перед його шибою сильно зросло. Еллєрн підвищив плату вступу. В останній мент, окрема урядова комісія з нотарем і лікарями розпечатала скринку; Еллєрн випив склянку молока та зїв кілька сухариків. Один приятель приніс йому лавровий вінок. Еллєрн втратив на вазі 19 клґ. з 65 і видержав голодівку лише завдяки сильному орґанізмови. В останніх днях його мучила безсонність і візії. Перші його слова після голодівки були: „Я зробив цей досвід, щоби перевірити свою силу волі і щоби заробити гроші для скінчення своїх студій”. Його заробіток 100 міліонів корон, отже менш-більш півтора тисячі долярів. Один з найкращих символів стану, в якому находиться сучасний кандидата на інтеліґента: мусить голодувати, щоби скінчити свої студії, а коли їх скінчить... знову буде голодувати!

ЖИТТЯ ПАРТІЇ НА БУКОВИНІ.

Українська соціял-демократична партія, що досі була секцією інтернаціональної соціял-демократичної партії на Буковині, в короткому часі творить свій окремий Секретаріят.

Інтернаціональна буковинська соціял-демократія порішила звернути більше як досі увагу на роботу в профспілках, бо підчас останніх виборів виказалося, що деякі профспілки, а передовсім профспілка деревляних робітників, виступали проти партії.

ПОЛЬСЬКІ СОЦІЯЛІСТИ ПРОТИ ПІЛСУДСКОГО

ВАРШАВА, 5. липня. — Польський сойм зібрався, щоби ухвалити зміну конституції та ті всі реформи, яких домагається Пілсудскі.

Проти тих реформ виступили соціялісти і селянські радикали, себто ті, які творили досі головну опору Пілсудского. Перший виступив проти Пілсудского старий соціялістичний провідник Гнат Дашиньскі, який назвав правительство диктатора правительством хаосу, яке поширило тільки деморалізацію, а не принесло ніякого добра. Воно здержало добру роботу попередного уряду і погіршило загальну ситуацію. „Бо” — кінчив Дашиньскі — „коли Пілсудскі є таким богом, як його представляють, то чом не робить він щонебудь доброго?’.

СОЙМ ГОВОРИТЬ СВОЄ, А АРМІЯ ДРУГЕ.

ВАРШАВА, 5. липня. — Мимо опозиції сойму загал є того переконання, що сойм ухвалить те все, що подиктував йому Пілсудскі. Всі будуть боятися армії, яка сегодня заповіла, що в нічім соймови не уступить і не буде лякатися ніяких насильств супроти тих послів, що будуть противитися урядови. Орґан війска кінчить свою осторогу так: „Посли, думайте над своїм власним безпеченством і робіть те, що вам приказують робити. Коли спротивитеся, то буде ще ґірше, ніжби ви ґралися з огнем”.

КОНҐРЕС МІЖНАРОДНОЇ ЖІНОЧОЇ ЛІҐИ МИРА І СВОБОДИ РОЗПОЧАВ НАРАДИ.

ДАБЛИН, 5. липня. — Пятий річний конґрес Міжнародної Жіночої Ліґи Мира і Свободи зібрався на наради, які будуть тревати один тиждень. Делеґатки в числі 300 прибули з 25 країв.

Темою обрад буде: імперіялізм, мілітаризм і відносини більшостей до національних меншостей.

Всі секції будуть предкладати ріжні матеріяли, що відносяться до їх країв, а які буде можна вжити для пропаґанди проти війни.

Айришська секція буде займатися мілітаризмом і меншостями.

Предсідателькою конґресу буде Мисс Джені Едамс, відома американська пацифістка.

ПОВЕНІ І БУРІ НЕ ОПУСКАЮТЬ НІМЕЧЧИНУ ДАЛІ.

БЕРЛІН, 5. липня. — Цілу Німеччину навістили нові бурі з громами і дощами. Зі всіх сторін доносять про страшні зливи та величезні шкоди в людях і на маєтку.

Як інформують, то 31 людей згинуло в тім однім дни наслідком громів і зливи. Забило їх, або потопилися. Більше як 40 людей лежить по шпиталях в смертельних судорогах.

Шкода, яку досі оцінили, виносить $3,000.000.

Збіже та огородовина знищені. Ціла Німеччина не буде мати сього року жнив в правдивім слова того значінню.

Лаба і Одра, які перед тижднем вийшли з берегів і счинили правдиву потопу, підносяться знова і грозять новим виливом.

ФРАНЦУЗИ ТАКИ ПЕРЕПЕРЛИ.

ЖЕНЕВА, 5. липня. — Французька теза що до оцінки сили уоруження поодиноких країв перейшла в військовій комісії приготовавчої розоружної конференції. Проти неї виступила Велика Британія і Арґентина, а Америка здержалася від голосовання. Нова формула дуже складна.

ЧЕСЬКІ СОКОЛИ СВЯТКУЮТЬ АМЕРИКАНСЬКЕ СВЯТО НЕЗАВИСИМОСТИ.

ПРАГА, 5. липня. — Понад 150,000 людей взяло участь в великім сокільськім святі, урядженім з нагоди американського свята Независимости.

В тім святі взяв участь президент Масарик, румунський князь Микола і лорд мейор з Лондону.

ГАРНІ ПРОМОВИ З ПРИВОДУ СВЯТА НЕЗАВИСИМОСТИ В ЛОНДОНІ.

ЛОНДОН, 5. липня. — В савойськім готелю відсвяткувала американська кольонія 4-того джулая дуже урочисто. На бенкеті було богато промов, з яких найбільш інтересною була промова президента кольомбійського університету в Ню Йорку д-ра М. Батлера, який підніс, що по 150 літах независимости американська память про саму війну з Анґлією є рівна памяти про війну Греків з Римлянами. Тепер ніхто не згадує про війну, а тільки про ті сердечні та приязні відносини, які тепер запанували межи обома державами і народами.

ДРУЗИ ПОНЕСЛИ ВТРАТУ.

БЕЙРУТ, 5. липня. — В послідних боях з Французами Друзи понесли деякі поновні втрати. Доносять, що деякі племена піддаються, між якими мають бути навіть свояки султана Атраше, головного лідера збунтованих Друзів.

В НІМЕЧЧИНІ БЕЗРОБІТТЄ.

БЕРЛІН, 5. липня. — В Німеччині число безробітних дійшло до 2,500,000. 500 акторів і акторок, 200 оперових співаків, 300 малярів, 87 різьбарів, 41 акторів від рухомих образів, 55 учителів танців, 76 письменників, 2 театральних директорів, 6 композиторів і т. д. внесло просьби о запомоги, призначені для безробітних.

„SVOBODA" (LIBERTY)
FOUNDED 1893
Ukrainian newspaper published daily except Sundays and holidays at 83 Grand Street, Jersey City, N. J.
Owned by the Ukrainian National Association, Inc.

Edited by Editorial Committee.

Entered as Second Class Mail Matter at the Post Office of Jersey City, N. J. on March 30, 1911, under the Act of March 8, 1879.
Acceptance for mailing at special rate of postage provided for in Section 1103 of the Act of October 3, 1917, authorized July 31, 1918.

SUBSCRIPTION RATES:		ПЕРЕДПЛАТА:	
Three cents a copy.		Поодиноке число три центи.	
One year	$ 7.00	На рік	$ 7.00
Six months	$ 3.75	На пів року	$ 3.75
Three months	$ 2.00	На три місяці	$ 2.00
Foreign and Jersey City Rates:		В Джерзи Ситі і Заграницею:	
One year	$10.00	На рік	$10.00
Six months	$ 5.00	На пів року	$ 5.00
Three months	$ 2.75	На три місяці	$ 2.75

За кожду зміну адреси платиться 10 центів.

За оголошення редакція не відповідає.

Телефон „Свободи": 498 Montgomery. Тел. У. Н. Союза: 1838 Montgomery.

З Канади належить висилати гроші лише на т. зв. Foreign Money Order.

Адреса: "SVOBODA", P. O. BOX 346, JERSEY CITY, N. J.

ЗЕМЛЯ ГОРИТЬ ПІД НОГАМИ

Американські часописи подають телеграму, що на Волині в місті Ковлю відбувалися військові вправи польських жовнірів та що підчас тих вправ вибухла закопана в землі міна і знищила цілу компанію війська, бо забила 39 жовнірів, а 42 тяжко ранила. До цего додають вони замітку, що міну заложили певно ще Німці в часі світової війни, коли Ковель був під їх окупацією.

Так пояснюють цю подію американські кореспонденти, бо так їх інформують Поляки. Не є виключене, що й таке вияснення може мати за собою певну дозу імовірности. Та дійсної правди треба шукати на нашу думку деінде. Там, де згинули польські жовніри, відбували рівнож день в день вправи тисячі німецьких жовнірів. Там вправлялось через більше як рік кілька тисяч Синьожупанників, себто тих українських жовнірів, що рекрутувалися з полонених бувшої російської армії. Нема там отже майже місця, яке не столоченоб ногами соток тисяч жовнірів. І не було з ними ніякого випадку, бо терен був той здавна прочищений. На тім фронті не було війни вже довгий час перед офіціяльним закінченнєм світової заверухи. Там не було потреби закладати якінебудь міни. Коли отже тепер случився такий випадок, то треба припускати, що це мусить бути діло инших рук. І то рук українських. Тих самих, що робили на Волині наїзди на польські двори та убивали польських жандармів, кольоністів, лісничих, економів і їм подібних наїздників, що не тільки ограблюють український нарід, але сповняють заразом функції провокаторів, які роблять доноси та заганяють тисячі невинних людей до тюрми за те, що підозрівають їх в нельояльности до польської держави.

В Ковлю нема місця для польського війська. Таксамо як нема місця для Польщі на Волині і на других загарбаних нею українських землях. Колиж Польща по тих землях ходить, так хай памятає, що тут горить земля під її ногами. Куди вона не поступиться, чигає на ню смерть і то така, якої вона навіть предбачити не може. Така, яка стрінула ту польську компанію війська, що робила свої вправи на нашій землі. І тоді, коли тільки такі міни зачнуть частійше вибухати, коли земля наша зачне дійсно горіти нічим нестриманою ненавистю до окупанта, може прийти на тих землях та зміна, що принесе нашому народови остаточне визволення з польського ярма.

ТОВПА ВСЮДИ ОДНАКОВА

Як доносять з Угорщини, в однім селі хлопи прийшли чомусь до переконання, що околицю навідують безупинні зливи через те, що в селі є радія. В тім переконанню вони зібралися на масове віче і там ухвалили резолюцію, якою вони зажадали від мейора зрізати всі радієві антени. Мейор приказав зняти всі радієві антени, але дощі йшли далі.

Своїм захованнєм мадярські селяни осягнули лишень стільки, що звернули увагу на одну цікаву появу людського думання. Правда, дехто у Франції й Америці думав себе представити патріотом, коли накинеться на глупоту мадярських відсталих селян. Та на ділі в поступку мадярських селян нічого спеціяльно мадярського нема. Їх захованнє се захованнє товпи. Коли люди зберуться громадою, то чи вони африканські карлики, чи англійські університетські студенти, а їх провідники не поводяться розумом, але серцем, то й ціла громада буде поводитися серцем і буде на загал готова на всяке варварство, на яке лишень здібна людина.

Коли якесь лихо нападе людий, тоді вони легко даються збити з розумного толку та даються водити своїм чувствам за ніс. Перша річ, чого товпа шукає, се пімсти за своє нещастє. Колись за засуху карали чарівниці. В часи холери вішали лікарів, котрі всі свої сили напружували, щоби недугу лічити. В Америці за ріжні суспільні нещастя винують за рядом алькоголь, Німців, чужинців, Муринів, соціялістів. Колись ще будуть винувати тютюн або й цукор.

Майже кожда религія в світі знає про складаннє вини на якусь третю особу або річ. У мойсеєвій вірі гріхи складали на ягня, яке відтак виводили в дике поле на загибіль. В подібний спосіб Шварцбарт вбиває Петлюру, і каже, що се він винуватий за жидівські нещастя на Україні. І находяться товпи людий, які в се вірують, так як ті мадярські хлопи вірили, що радіо винувате за дощ.

У хвилину переживання тяжкого нещастя навіщеним таке складаннє вини на видиму особу чи річ, на якій можнаби пімститися власними руками, може й принесе деяку розраду, але за сю дешеву розраду прийдеться дорого заплатити власними душевними болями пізнійше. Хто замісць пробувати розвязувати трудности життя умом, пробує розвязувати їх віддаючися чувствам товпи, той не лишень що справи не розвяже, але й ще більше лиха наробить, якби справи розвязувати зовсім не брався.

Не розвязали питання дощу мадярські хлопи через понищеннє радія, не розвязали Кленсмени ніякого суспільного питання Америки через цькуваннє на імігрантів, католиків, Жидів і Муринів. Не розвязують питання свого пожиття з Українцями жидівські газети, йдучи за вуличною товпою з напастями на Петлюру й Українців. Не розвязали ніякого питання воєнні товпи в Америці, що вішали „проґерманців". Не то не розвязали, а лишень лишили у власнім серци огидний посмак і зневіру в власні сили розвязувати всяке питаннє.

СИМОН ПЕТЛЮРА.

I.

Уродився в 1879. р. в Полтаві в міщанській сімі. Вчився в полтавській духовній семинарії, з якої його видалили за „українство". В 1903 або 1904 р. появився у Львові як політичний еміґрант.

Належав до РУП себто до Революційної Української Партії. Ся партія утворилася в 1899 р. переважно з представників української молоді. Одні з них клали більшу вагу на національне визволення України зпід Росії. Висловом сеї тенденції була перша брошура, видана партією, п. н. „Самостійна Україна". Автором її був пок. Микола Міхновський, який швидко розійшовся з партією. Другі більшу вагу клали на соціялізм, одначе в українській національній формі. Сим шляхом пішов дальший розвиток партії. Взагалі-ж була се перша політична українська партія на російській Україні, в якій зібралася вся національно свідома молодь, що горіла бажаннєм політичної діяльности. Перейшли через неї майже всі пізнійші визначнійші українські політичні діячі, яких пізнійші політичні шляхи були ріжні. Для приміру згадаю кілька імен: Винниченко, Петлюра, Антонович, пок. Ткаченко, Володимир Дорошенко, Дмитро Дорошенко, Меленевський, Скоропис...

РУП мусіла бути партією нелеґальною і мусіла мати своє огнище поза межами Росії. Для сього вибрала вона українську територію в Австрії й почала видавати свої видання спершу в Чернівцях (журнал „Гасло"), а потім у Львові.

Петлюра прибув до Львова власне як один з партійних провідників, яких задачею було творити закордонне огнище партії. Тут він обертався головно в кругах української академічної молоді, між якою тоді панували майже всевладно соціялістичні симпатії. Але пізнав також старших діячів.

Згадати треба, що особливо цікавилися молодими еміґрантами з російської України покійні Кость Панківський і Тит Ревакович. Хоч вони не були соціялісти, а Ревакович під політичним оглядом наближався до угодової групи Барвінського, одначе їх так цікавило й захоплювало **національне** відродження України, що вони старалися зблизити до себе молодих українських соціялістів, запрошували їх до себе в гості і навіть помагали їм в потребі.

І взагалі діяльність РУП-істів знаходила піддержку галицького громадянства незалежно від партійних поглядів, бо бачено в них піонірів українського національного відродження. Так при перевозі літератури через границю часто користувались вони помічю укрїнських священиків, у яких переховувалася література й вони самі, ждучи відповідного часу для переходу границі.

Під кінець 1904 р. РУП розпалася на дві партії: Українську Соціяльно-Демократичну Робітницьку Партію і Українську Соціяльно-Демократичну Спілку. Перша була продовженням РУП в її соціялістичній еволюції, друга відверталася різко від національної лінії РУП, закидуючи їй націоналізм і недостачу марксізму. Петлюра належав до тих, що утворили Українську Соціяльно-Демократичну Робітницьку Партію.

Революція 1905 р. потягнула еміґрантів до дому. Поїхав і Петлюра. Був якийсь час у Петербурзі, де видавав український соц.-дем. журнал „Вільна Україна". Потім переїхав до Київа, де належав до редакційного комітету українського соц.-дем. тижневика „Слово".

З початком 1907 р. вступив Петлюра до редакції одинокого українського щоденного часопису „Рада" як секретар редакції. До революції було неможливо видавати в Росії український часопис. Аж революція змела царський указ 1876 р. і почали появлятися українські часописи. Так під кінець 1905 р. почала виходити в Київі „Громадська Думка". В літі 1906 р. її заборонено. Тоді на її місце почала виходити „Рада". „Рада" мала радикально-демократичний напрям, поза тим брали в ній участь люди ріжних політичних переконань.

В січні й лютім 1907 р. я перебував у Київі і працював в редакціях „Літературно-Наукового Вістника" й „Ради". Петлюру я знав уже зі Львова. Тепер довелося працювати з ним в одній редакції. В той час був він людиною веселої, товариської вдачі. В редакції, де працювали пересічно молоді люди, гомоніло від співів. Петлюра, в перервах між працею, за чаєм, який пилося в редакції, любив дуже співати.

В Київі Петлюра пробув недовго, мабуть не цілі два роки. Шукаючи зáробітку, перебрався в Москву, де дістав місце в однім торговельним товаристві. З сього приводу опісля його противники старалися понизити його, називаючи його „бувшим бухгальтером".

Побіч приватного заробітку Петлюра робив у Москві важну національну роботу, а саме був редактором журнала „Украинская Жизнь", який українські діячі видавали в Москві московською мовою для пропаганди української справи.

В Москві я бачив Петлюру перед самою війною, в червні 1914 р. Завважив я тоді, що його колишня безжурно-весела вдача дещо змінилася.

Підчас світової війни працював Петлюра в „Союзі земств і городів". Була се установа утворена, як се вже видно з назви, управами земств і міст, яка мала за ціль допомагати правительству в веденню війни через опіку над населенням, дітkненим війною і т. д. В сій установі працювало богато українських діячів. Вони між иншим допомогали галицьким Українцям, вивезеним російською владою до Росії.

II.

З вибухом революції в Росії 1917 р. закипіло на Україні національне життя. Утворилася Українська Центральна Рада, яка з міжпартійної орґанізації для береження українських національних прав у Росії силою революційних подій швидко стала державною владою України.

В тім русі визначну ролю відограла українська соціяльно-демократична партія. Перший уряд Центральної Ради, який вона утворила під назвою Ґенерального Секретаріяту, складався переважно з соціяльних демократів під проводом Винниченка.

Петлюра, якого праця в „Союзі земств і городів" наблизила до військових питань, став ґенеральним секретарем військових справ.

Підчас війни Центральної Ради з радянською армією Петлюра перейшов „від теорії до практики" і став на чолі військових віддділів, які перші — разом з німецькою армією — увійшли до Київа.

Підчас гетьманського періоду Петлюра вернув до праці в земствах. Як всі визначнійші діячі періоду Центральної Ради, був також арештований.

В осени 1918 р. українські партії, які входили в склад Центральної Ради і які тепер були зорґанізовані в Український Національний Союз, — побачивши, що Гетьман іде щораз більше на руку московській реакції і хоче зробити Україну підставою для реставрації Росії, — почали підготовляти повстання.

Повстання вибухло в половині падолиста 1918 р., як відповідь на федераційну ґрамоту Гетьмана. Владою Української Народньої Республики проголошено Директорію, зложену з пятьох осіб: Винниченка, Петлюри, Швеця, Макаренка й Андрієвського. Винниченко був головою Директорії, Петлюра Головним Отаманом війск Директорії.

З сього, що Петлюра, хоч невійськовий, зайняв найвисше військове становище, робили закид і йому й молодій українській державі. Та треба пригадати, що в демократичних державах міністрами військових справ звичайно бувають невійскові. А при державних переворотах часто невійскові вибиваються на найвисші військові становища і виявляють особливу здатність. Вистане пригадати Пілсудского в Польщі або Троцького в Радянськім Союзі.

Як сказано, повстання проти Гетьмана почалося в половині падолиста 1918 р., а через місяць війска Директорії заняли вже Київ. Одначе вже з кінцем січня 1919 р. Директорія мусіла покинути Київ, уступаючи перед натиском радянської армії.

Після проголошення злуки всіх українських земель 3. січня 1919. р. в Станиславові Українською Національною Радою і 22. 1919. р. в Київі Трудовим Конґресом, — в склад Директорії ввійшов ще Президент Української Національної Ради д-р Евген Петрушевич.

На жаль швидко виявилося, що Директорія не є здатна до праці. Винниченко, який ще як так міг держати владу голови Директорії в своїх руках, з політичних і особистих причин уступив і вже при кінці лютого 1919 р. виїхав за кордон. Головою Директорії став Петлюрара, але він вже не міг удержати Директорії в купі. Через натиск радянської армії все розлазилося. Розлазилася й Директорія, якої члени робили політику кождий на свою руку. Дійсну владу мав тільки Петлюра, бо він мав владу над армією. Очевидно, і тут не було порядку, й окремі „отамани" переходили від Петлюри до большевиків і навпаки, як їм було вигідно. Так само владу над галицькою армією мав Петрушевич, але між Петрушевичем і Петлюрою ніколи не було щирого порозуміння, а навпаки, в міру невдач росла між ними пропасть.

В кінці, в падолисті 1919 р. прийшла Камянецька катастрофа. Петрушевич виїхав через Румунію до Відня, Швець, Андрієвський і Макаренко опинилися також у Відні. А Петлюра попав у таке положення, що мусів пред радянською армією шукати захисту у Варшаві.

Так, Камянецькою катастрофою, скінчився властиво період Директорії в історії будови української держави. Похід Петлюри з Пілсудським на Київ 1920 р. був тільки епізодом, утвореним чужою силою, себто силою Польщі, і в інтересі тої чужої сили. Про се докладнійше — низше.

Директорія від початку свого істнування мусіла вести війну на два фронти: проти радянського уряду України, який мав за собою радянську Росію, і проти Польщі, а повинна би була вести її ще на двох фронтах: в обороні українських земель занятих Румунією і в обороні Закарпатської України.

В дійсности Директорія вела війну тільки проти радянських армій, оставляючи ведення війни проти Польщі Західній Области Української Народньої Республики, себто Галичині. Бесарабії, Буковини й Закарпатської України вже не було кому захистити.

Як становище Центральної Ради, так і становище Директорії супроти большевицької революції в Росії й на Україні було таке, що большевизм і радянську державність несе на Україну Росія, що радянська державність на Україні, се є большевицько-російська окупація України. На тім становищі стояв також загал української інтеліґенції, яку в величезній більшости радянська армія разом з Директорією випирала з території України і яка утворила опісля таку чисенну політичну еміґрацію.

Під ударами радянської армії формувалася також та політика, яка завела Петлюру до Варшави.

III.

Директорія від самого початку свого істнованя бачила свою слабість супроти радянської армії. Тому вона хотіла як найшвидше здобути визнання Мирової Конференції і поміч головних держав антанти проти большевизму. Ся орієнтація на поміч антанти була зрештою спільна всім новоутвореним республиканськo - демократичним національним державам на території бувшої Росії, як також російським противбольшевицьким ґрупам.

В орієнтації на поміч антанти великою перешкодою була для Директорії війна Української Національної Ради Західньої Области Української Народньої Республики (коротко: уряд Галичини) з Польщею, бо-ж Польща належала до держав антанти і засідала на Мировій Конференції.

Коли не переведено повного зєдинення українських земель Австро-Угорщини з Українською Народньою Републикою, то треба поглянути на справу також з сього боку, а не тільки звалювати все на „галицький сепаратизм". З хвилею утворення Західно-Української Народньої Республики українські партії готовили повстання проти Гетьмана. Сам Гетьман заявив галицьким делеґатам, що не хоче мішатися до подій у Галичині, щоб не накликати на свою державу війни з Польщею, — що стверджує д-р Назарук в своїй книжці „Рік на Великій Україні".

Директорія на проголошення зєдинення згодилася, але переведення зєдинення обі сторони відсунули на пізнійше. Чи не грали тут ролі — в Директорії побоювання війни з Польщею, так само, як в Українській Національній Раді побоювання за долю війни з Польщею, коли-б про се мала рішати виключно Директорія?

В кождім разі треба зазначити, що хоч польські війска вже з початком 1919 р. заняли були значні части тої території Української Республики, про яку рішала виключно Директорія (себто бувшої російської України), **Директорія не оголосила себе в стані війни з Польщею.** Виходило, що з одного боку, українські землі бувшої Росії і бувшої Австро-Угорщини творять одну державу, одначе в війні з Польщею остав тільки галицький уряд, а не загально-український.

В згаданій книжці Назарук подає, що Петлюра стояв у близьких зносинах з Пілсудським уже тоді, коли сього ніхто не догадувався. Добре було би, якби Назарук тепер докладно розказав те, про що в своїй книжці тільки натякав, закриваючися обовязком таємниці, — може тоді таємниця польської орієнтації Петлюри булаби також більше прояснена.

Я бачив поведення Петлюри при кінці лютого 1919 р. в головній кватирі галицької армії в Ходорові, себто тоді, коли рішалось питання, чи галицький уряд має заключити з Польщею перемиря, яке предкладала антантська комісія Бертелемі. Комісія Бертелемі прибула до Ходорова спеціяльно на те, щоб відбути конференцію з Петлюрою. На тій конференції Петлюра не зазначив з подрібною рішучістю, що становище Директорії супроти Польщі покривається зі становищем галицького уряду. З другого боку не сказав він рішуче представникам галицького уряду, що Директорія вимагає перемиря з Польщею хоч би за ціну такої жертви, якої вимагала комісія Бартелемі.

Коли се поведення Петлюри оцінити в звязку з дальшими подіями, то насувається думка, що Петлюра бажав згоди з Польщею, тільки на перешкоді сьому стояв галицький уряд з армією.

Коли-ж сеї перешкоди не стало, делеґація Директорії зложила відому варшавську деклярацію з 4. грудня 1919 р., в якій за ціну згоди з Польщею зреклася в користь Польщі великих просторів українських земель, загалом беручи в розмірах, в яких Польща панує над ними тепер на основі ризького договору і рішення конференції амбасадорів з 15. марта 1923 р.

(Конець буде).

ГОТЕНТОТСЬКА МОРАЛЬ ПОЛЯКІВ.

Поляки обходять 25-літню річницю „Вжесні". Розписуються польські ґазети про ту подію та стверджують одноголосно, що із Вжесні і подібних зродився дух польського народу, дух волі, а далі й своя держава.

Що це таке та Вжесня?

„Діло" з 25. травня 1901 р. так описує ту подію.

„В селі Вжесні (на Познанщині) Німець — учитель завдав дітям вивчитися кілька строф німецької церковної пісні. Колиж польські діти не вивчилися завданого тексту, учитель замкнув їх на годину карцеру.

„Колиж і то не зломило опору дітей, покарано їх тілесно. Діти заплакані стали виходити зі школи і звернули на себе увагу прохожих. Вмить зібралася товпа і з ворожими окликами вдерлася до школи. Успокоїли товпу аж прибувші духовники".

Ту подію Поляки роздули в той час до величезних розмірів. Кричали по цілому світі про німецьке варварство, яке не має рівного собі. А на тому і инших подібних випадках виховували Поляки свої діти, в ненависти до окупантів, що розібрали між себе польські землі, і в любови до волі. На Вжесні виростало нове польське покоління, яке в кільканайцять літ після Вжесні здобуло свою власну державу.

Минуло 25 літ від того часу, як Німець — учитель бив польських дітей за те, що вони не хотіли співати німецької **церковної** пісні і як по цілому світі панувало обурення на німецьких варварів. За той час богато змінилося.

На Познанщині німецький учитель вже не бє польських дітей.

А що роблять тепер Поляки в окупованих ними землях з дітьми „національних меншостей"? Про це навіть писати не можна, бо польський прокуратор зараз сконфіскує.

ПОДЯКА

Я низше підписаний член У. Н. Союза з відділу 179. Ст. Луїс, Мо., складаю сердечну подяку чесним урядникам і цілому урядови У. Н. Союза за запомогу з каси і фонду убогих в сумі 75 долярів. Таксамо дякую урядникам тутейшого відділу 179 за їх добре серце, що причинились до моеї просьби о поміч, котра стала мені в великій потребі підчас слабости.

Желаю Союзови дальших успіхів, бо Союз се наша одинока слава тут на чужині.

Лука Береза,
член відділу 179 в Ст. Люїс, Мо.

ПІСЛЯ ВИБОРІВ В РУМУНІЇ.

Авереску одержав блискучу перемогу. Ліберали зійшли на пси в політичнім житті парляменту. Як це сталося і чому?

Вибори до земельних комор в осени 1925 року, а також вибори до громад 22. лютого 1925 року показали, що дальше перебування при владі партії лібералів, — партії бояр і банкирів, партії хабарників і злодіїв, партії братів Братіянів, — стало неможливим. Ця партія мусіла уступити своє місце комусь іншому. Інакше гостра опозиція з боку майже всіх верств населення могла обернутись в заворушення, інакше демонстрації, що час до часу відбувалися в Букарешті, могли згуртувати навколо опозиції всі політичні ґрупи, і олігархія „фанаоретів" могла загуркотіти в проваля. Династія це розуміє.

Тим то від кінця 1925 року в Румунії не перестають говорити про зміну уряду. Тому то царaністи (хліборобська партія), та партія семигородських націоналістів не переставали торгуватись між собою за росподіл міністерських портфелів. Тому ж то цей торг тягнувся аж до кінця березня. Але тут і прийшов край торгу і переторжкам. Заплутана ситуація, складна в румунських відносинах проблєма — хто буде переводити вибори — завершилась незвичайним зворотом: ліберали уступились, а король покликав ґенерала Авереску до влади, передав йому провід в уряді під час виборів, доручив йому і згуртованій навколо його зграї авантурників **підготовити вибори.**

Чому ґенералові Авереску? Може він уявляв собою другу після лібералів політично-сильну буржуазну партію? Може він і його „народня" партія (Пополорулуй) мала популярність в народі? Може Авереску заслужив на довіря шости мільйонів невдоволених, погноблених, осміяних, опльованих національних меншостей?

Нічого подібного. Народня партія ґенерала Авереску посідала в минулім парляменті **всього 12 мандатів** проти 257 мандатів лібералів і поверх ста мандатів царaністів та націоналістів. Його вага в парляменті була зовсім нікчемна; його вплив в країнах анектованих і в старім „реґаті" був так злиденний, що під час виборів до аґрарних комор він здобув всього яких чотирі жудеци з 72 жудец (округ), що з них складається ціла „Ромунія Маре". Більше того. Від народньої партії в минулім році відкололася ціла ґрупа ґенерала Аржестояну, що бачила загин ґенеральського корабля і рятувалась в лавах націоналістів з Арделю (Семигороду). І все ж таки ґенерал Авереску одержав завдання здобути парлямент! Як це можливо?

Така доля сучасного парляментаризму, а надто парляментаризму в нових державах та на Балканах. Хто взяв в руки апарат, той і здобув парлямент. Король та ліберали знали, що Авереску здобуде парлямент, коли йому буде передана влада, через те його й зробили премієром і доручили перевести вибори. Ліберали, очевидно, рахувались з тим, що вони могли не **здобути 40% голосів,** навіть при найжахливійшій системі терору. А тоді влада, очевидно, перейшла б до блоку царaністів та націоналістів; тоді на міністерські крісла сіли б Маню і Махапаки, Стере, Луну і Галіпа. Це не було поки-що потрібним для касти фанаріотів, хабарників і династії. Навпаки, це могло призвести до розрухи. Проти такої комбінації могли б збройно виступити прихильники Кароля, розвінчаного принца, що прокрався на літаках, але що мав за собою банду фашистської офіцерні і команди в армії. Проти царaністичного уряду говорило і те, що робітниче-селянська опозиція могла зміцнитись, бо в залізну руку царaністів король і ліберали не вірили.

Ось чому треба було поставити у керми ґенерала Авереску. Він уже показав на практиці свій хист диктатора і реакціонера. Він колись грався з меншостями і під час животіння Аверескaнського парляменту до 1922 року до нього прихилялись націоналісти, запроданці і крамарі з табору „малоросів" і „рутенів", як Козаченко з Бесарабії, Лукашевич з Буковини (тоді сама Бесарабія післала в парлямент 9 „малорусинів", наймитів Авереску). Крім усього Авереску приятель Гога, людини фашистського ухилу. Авереску також молиться на Муcоліні, що не терпів Братіянів. Отже ставлення на чолі уряду Авереску значило: крівавий терор, насильство в імя Великої Румунії, задоволення військових і фашистських кол, задоволення деклясованого міщанства, прихильність певних шкурницьких верств національних меншостей, і забезпечення непохитности режиму диктатури і прихильности Мусоліні, а значить полекша в бесарабській проблемі.

Ось чому ліберали пішли геть і передали в руки „народнього" ґенерала керму влади, зруйновану державу, обезцінений лей, що впав за останні місяці на 35% (1 доляр—300 лей) і країну, що почувала себе в процесі розвалу.

Вибори дали такі наслідки: Всіх голосів, поданих на виборах, було 2,300,000, а розбились вони по таких партіях:

Партія пополоролуй і національні меншости: 1,200,000;

Царaністи і націоналісти (блок): 700,000;

Ліберали (що були при владі): 170,000;

Куза (фашисти): 100,000;

Соціялістична федерація (с.-д.): 35,000;

Робітниче-селянський блок: 30,000;

Державні урядовці: 3,000.

Всіх виборців, що використали своє право, було тільки 48%. Решта, з огляду на жорстокий терор, не могла взяти участи в виборах. Мандати діляться таким робом: Авереску і національні меншости (блок) одержали 230 мандатів, царaністи і націоналісти—82, ліберали—15, Куза—9. Як видко не всі мандати ще росподілено. Лишається ще коло 50 мандатів, що, очевидно, дістануть партії, що одержуть більшість жудец, одначе, не здобувши 2% в загально-державному маштабі. Як бачимо, в списку нема ні есдеків, ні робітниче-селянського блоку. **Ці не одержали ні одного мандата.** Росподіл мандатів теж дивний. Наприклад: аверескaнці і національні меншости мають 230 мандатів, а голосів вони „одержали" тільки половину. В чому справа?

Перед своїм відходом ліберали перевели такий виборчий закон, що партія, яка здобуде не менше 40% голосів, одержує в подарунок половину всіх мандатів, мінус голоси національних меншостей, (Яка увага до меншостей). А та партія, що здобула в цілій Румунії менше 2% всіх голосів, **не одержує ні одного мандата,** хіба що вона в одній якійсь окрузі має більшість голосів. Тим робом, коли робітниче - селянський блок і есдеки не здобули ніде більшости голосів в окремій окрузі, вони не будуть мати ні одного мандата в парляменті. Можливо, що Семигород дасть одного депутата від робітниче-селянського блоку. Відомостей з Буковини поки що немає, але колиб компартія на Буковині вжила всіх заходів, вона моглаб провести одного, а навіть двох кандидатів, при умові, що місцеві обставини будуть прийняті в обрахунок. Здається цього не було і Буковина зістанеться без жадного лівого представника, як це було й донині.

Г. Піддубний.
(Хрківські „Вісти").

ПОКЛИК
ДО НАШИХ БРАТІВ ЗА ОКЕАНОМ.

Громадянин Г. Пелех з Портленд, Ореґон, одержав від Українського Бюра в Парижі такий поклик:

Допоможіть орґанізуватися Галицькій Кольонії у Франції.

У Франції перебуває кілька тисяч галицьких Українців, які втікли з польських полонів, або як учасники польсько-української війни не хотіли чи не могли вертати до краю. Всі вони розкинені і працюють по фабриках в ріжних місцевостях.

Щоби навязати між ними тісний контакт та піддержати їх на дусі, рішено перевести орґанізацію галицьких еміґрантів та спровадити українського священика, який обїздив би ріжні місцевости, де живуть наші еміґранти.

До цего треба фондів і тому ми звертаємося до американських братів, щоби нам допомогли якими жертвами. Пишемо до гром. Гаврiїла Пелеха.

Тим, що нам допоможуть, вишлемо на памятку медалі наших народних провідників, як президента Петрушевича і Головного Отамана Петлюри.

Жертви належить слати до гр. Гавриїла Пелеха на адресу: 104 Monroe St., Portland, Oregon. Гр. Пелех перешле їх до Обєднання, а воно вишле до Франції до Українського Бюра на адресу: „Le Trident", 19 Rue des Gobelins, Paris, XIII.

З ТЕМНОЇ ХРОНІКИ.

Громадяне Жовкви, головно жовніри, дивувалися від довшого часу, де пропадають доляри з листів, які вони одержують від своїх кревняків з Америки. Виявилося, що всі доляри переходять через контролю почтового возного Говалку, який одчиняв листи, облекшуючи їм тягар а собі життя. На протязі 8 місяців вязниці він займеться обрахунком, чи перерахувавши втрату часу на доляри, інтерес виплатився. — Парубок села Липин, любачівського повіту, Степан Мах, убив сокирою свого вітчима Галущака, внаслідок родинних сварок і сам зголосився до окружної жандармерії.

В. Будзиновський.

ЯК ПАН РАДНИК ОЖЕНИВСЯ.

ОПОВІДАННЄ.

(20)

— Чоловіче, змилосердися надімною! — радник кричав. — Я не злодій. Я цісарський судія. Я літник, по вашому холєрник в Микуличині...

Побережник всего того вже не чув, бо радника заглушував лютий дзявкіт собак. Побережник вернув до хати, родині розказав, що злодія лишив на дереві під опікою псів, і пішов спати. Радник гадав, що він тільки жартує і по хвили верне, щоби його спасти від собак. Але час ішов, а ґазда не вертав. Нарешті світло згасло. Аж тепер показалося, що то не були жарти.

— Нема иншої ради, як тут пересидіти аж до рана, — радник подумав. — Коби тільки сон не одолів мене. Бо як всну, то впаду з дерева, просто в зуби тих одомашнених вовків. Розшматкували би мене. Добре, що ніч темна... Тільки та галузь, на якій сиджу, не дуже певна. Затонка. Готова під моїм тягаром вломитися. Долішна грубша і вигіднійша.

Радник став обережно зсуватися на долішну галузь. На ній справді було безпечнійше і вигіднійше. На біду, радник мав ноги задовгі о один сантіметер. Скоро сів на долішній галузи і спустив ноги, собаки, люто дзявкаючи, стали підскакувати, щоби зубами вхопити за його ноги. Зразу гадав, що не втнуть сего. Але коли одна собака носом вдарила об стопу, він скоро підтягнув ноги до гори і вернув на горішну галузь. Ще мав пару ціґареток. Щоби не скучно було сидіти, закурив. Собаки знов голоснійше залаяли.

— Брешіть, дзявкайте! — радник говорив до них. — Мені ще ліпше з тим, бо не всну і не впаду... Ночі тепер короткі, дроворуби дуже рано йдуть в ліс до роботи. Закличу когось...

Ніч справді не довга була, бо о третій вже сіріло. Радник став роззиратися, наслухувати. Сидячи на галузи, посувався то взад, то вперед, щоби грішне тіло не нагнітати в однім місци. Але се не богато помагало, бо галузь, то не фотель. Цілий зад вже так болів, що радник не годен був довше сидіти. Поволи й обережно, держачися руками головної галузи, підвівся і став на ноги. Стояв і знов сідав. Вже й руки, котрими держався, мліли.

Здрігнувся, бо собаки заскавуліли нараз, але якимись иншими голосами. Неначе би появилася якась нова жертва їх чуйности. Радник глянув на них, та побачив, що вимахують хвостами і дзявкають в сторону хати, котрої дах виднів на краю саду. Доміркувався, що то йде ґазда. В саму пору, бо радник на тій галузи вже ледви держався. По хвили під деревом побачив, не хлопа, але якусь дівчинку, може пятьнацятьлітну.

— А то що?! — дівчина крикнула, глянувши в гору і побачивши на дереві голого чоловіка. Перехрестившися, відскочила від дерева.

Побачивши, хто то прийшов, радник схопив з голови цилиндер і закрив, що перед оком дівчини личило закрити.

— Бог тебе привів сюди, моя доню! — крикнув до неї. — Забери сі пси, бо я не годен злізти з дерева. І злізти не годен і довше сидіти тут не годен. Вже сил не стало держатися.

— А ти, злодію, чого поліз на чуже дерево? Ще й голий. Мабуть, щоби, як тебе спіймають, не було з тебе що здерти.

— Я не злодій. По вашому, я холєрник. Я купався в сонци і хтось вкрав мій одяг. Ось чому я голий. Я йшов до вас...

— Відкиж ти йшов? Ріка по тім боці дороги. Ти мабуть прийшов від зруба.

— Та від зруба. Я хотів вернути до готелю Мошка, бо там є другий мій одяг.

— Готель Мошка за горою. Знаю, що в него є холєрники.

— Отже я зблудив, бо то була ніч. Забери собаки.

— Без дозволу тата не зроблю сего.

— То біжи до тата і проси, щоби зараз прийшов сюди. Але живо, бо ще хвиля, і впаду між ті прокляті собаки. Ага! Ще проси, щоби бодай які штанята приніс. Добре заплачу.

— Біжу. Але ви ще ту хвилину держіться цупко. Як впадете між собаки, то розшматкують вас і рознесуть так, що потому ваших костий не визбираємо.

Дівчина побігла. Під хату побережника заїхала якась фіра. Дівчина пізнала сусіда Гринька. Він зліз з фіри і разом з нею увійшов у хату. Побережник ще спав. Спав одягнений, тільки босі ноги визирали з під дерги, якою був накритий. Дівчина сіпнула його за ноги.

— Тату, вставайте, бо Гринь вже приїхав. Іде до Дори. Питає, чи вам чого не треба.

— А злодій ще на дереві? — Тимко спитав, позіхаючи і витягаючися.

— Ще на дереві, — Ксеня відповіла. — Але то не злодій. То холєрник з Микуличина.

— Не злодій? Холєрник? — побережник спитав недовірчиво, вискочивши з ліжка. — Відки знаєш?

— Я там була і бачила його. Я з ним балакала. Він голий.

— Голий? Так пишеся?

— Як пишеся, того не скажу. Але що голий, сама бачила. Голий, голіський. Тільки на ногах черевики, на голові щось, не то капелюх, не то комин.

— Справді голий? Ти його бачила голого? Цілого голого?

— Цілого ні, бо троха закрив тим, будь то би капелюхом.

— Ха!-ха! — Гринь засміявся. Закрив саме те, що ти хотіла би побачити.

— Біжіть, тату, до него, бо він вже ледви держиться на тій гиляці. Просив, щоби принести йому які штанята.

— Дуже можливе, що не бреше, — побережник сказав, приступаючи до скрині. — Сего року вже раз так було тут. Якийсь холєрник лишив одяг на березі і сам вліз в ріку. А що вліз в невигідне місце, пішов троха далі, аж за верболоз. Відтам того місця, де лежало його шматте, не бачив. Коли вернув, одягу вже не було, бо хтось вкрав.

Тимко відчинив скриню, витягнув полотняні штани і сорочку.

— Дайте, тату, я занесу, — промовила Ксеня, простягаючи руку.

— А йдеш ти?! — Тимко крикнув, визвірившися на неї. — Дівка, до голого хлопа?

Ксеня засоромилася і сховалася в кутик. Тимко пішов до саду.

— Не руш! — крикнув, приступивши до дерева.

Собаки замовкли і полягали в траву.

— Злізайте, — Тимко звернувся до радника.

— Собаки розідруть мене.

— Тепер вони не рушать вас, бо я їм сказав „не руш!", але, як ще боїтеся, то нажену їх.

— Марш, до хати! — Тимко крикнув, показуючи рукою в сторону хати.

Собаки поховали хвости під себе, заскімліли з тиха, глянули на радника ласими очима і відійшли. В половині дороги поставали, озираючися поза себе. Але коли Тимко ще раз крикнув „марш!", побігли далі і щезли з очий радника. Радник зсунувся з дерева. На ногах ледви держався. Натягнув на себе сорочку і штани, та пішов за Тимком. Радник ледви йшов. Цілий дрожав, під ним угиналися коліна. Коли увійшли в хату, радник ляг на причі.

— Троха полежу, бо я вже не годен ні стояти ні сидіти. Може маєте троха молока.

— Молоко є — замітила Ксеня — Мама що лиш спарили. І кулеша є. Принести?

— Нехай буде й кулеша.

Ксеня вибігла і по хвили принесла в горнятку молока, на мисочці кулешу. Радник випив одним душком, кулешу проковтнув як пес муху.

— Принеси ще раз! — Тимко сказав до Ксені.

Ксеня вибігла.

— Як то могло бути, — спитав Гринь, — що ви купалися там, за горою, а вода викинула вас тут? Чей же горі рікою не несло вас.

— Я не в ріці купався.

— Не в ріці?! — спитали нараз Гринь, Тимко і Ксеня, котра вернула з другим горнятком молока і з другою мисочкою кулеші. — Тут, окрім ріки, нема такої води, в якій можна би купатися — додав Тимко.

— Я купався в сонци.

— В сонци? — Ксеня спитала.

— Та як можна в сонци купатися? Я в сонци обсихаю по купели в ріці.

— То в послідних часах доктори вигадали таке, — радник став пояснювати. — Купатися в проміннях сонця, дуже здорово. В світлі сонця велика цілюща сила. Я купався на тій кручі, що недалеко Мошкового готелю. Мій одяг я лишив у кущах...

— І його хтось вкрав? — спитав Тимко.

— Та вкрав.

— Агааа! То так було? — замітив Гринь — бо люди розказують инакше.

— Щож ви тепер зробите з собою? — спитав Тимко. — Підете до міста купити новий одяг?

— Я маю ще один одяг — радник сказав. — Є у вас папір?

— Нема, пане.

— То може є яка газета, або непотрібна книжка. Відідру чистий край і напишу до Мошка...

— Нема ні ґазети, ні книжки.

— То може є яка біла дощинка.

— Є ґонти.

— А перо, або оловець маєте?

— Не маю.

— То вуглем напишу на ґонті. Напишу до Мошка, щоби зараз прислав мені другий мій одяг. Ви будьте ласкаві післати кого до Мошка. Може би ваша Ксеня пішла? Дістане щось за те.

— Не трудіться, пане, і не пишіть, — промовив Гринь. — І Ксені не трудіть, та не посилайте її.

— А то чому? — радник спитав.

— Бо верне з порожними руками.

— А то чому?

— Бо Мошко нічого не дасть їй.

— А то чому? Як дістане від мене письмо...

— А хоч би й сто дістав, то не дасть, тай годі.

— А то чому?

— Бо чого сам не має, того й дати не може.

— Той другий мій одяг в моїй комнаті, в Мошковім готелі.

— Був, але вже нема.

— Хто вам казав?

— Люди.

— Які люди?

— Всі холєрники розказують.

(Дальше буде).

Д-р Кость Левицький.

ВИРВАНА КАРТКА.

Перша автономічна дебата в палаті послів Державної Ради у Відні, в р. 1861.

(З оглядів і споминів.)

Перша сесія австрійської Державної Ради, за часів міністерства барона Шмерлінґа, була замітна дебатою на тему устрою Австрії: шляхом централізації чи автономії країв. В цій дебаті зазначилися різкі ріжниці і розбіжні думки між Українцями і Поляками.

З українського боку промовляв в палаті послів в дні 25. червня 1861 р. епископ о. д-р Спірідіон Литвинович, висловлюючи потребу докладного розмежування компетенції між Державною Радою і краєвими соймами, — зокрема в справах шкільних. Він підніс був думку, щоби видати рамовий державний закон про шкільництво, який зовсім докладно означив би обсяг ділання краєвих соймів—в справах навчання, бо передбачував, що краєва автономія без докладного означення її круга ділання може розвинутися в ґеґономію одного народу над другим.

Натомісць польські посли з Галичини заступали думку, щоби як найбільше прав перенести на краєві сойми, бо — на їх думку — тільки ці установи є спосібні доцільно вирішувати всякі справи, що торкаються населення даного краю, а не центральний парлямент. Цю думку заступав також посол Шеменовський, з походження нашого (українського), але прихильник унії з Поляками. Це був тип деяких тогочасних Русинів, що не визнавали самостійности нашої нації, признаючи одну націю польську.

Опісля в дні 27. червня 1861. р. промовляв в палаті послів Державної Ради посол о. Антін Любич Могильницький. Його визначна промова була відповідю на атаки Поляків, що заперечували тоді самостійність нашої нації. Посол Могильницький назвав себе тоді „Русином" та заявив, що в Галичині живе три міліони Русинів („Russinen"), яких куріяльний стиль називає „Рутенцями" („Ruthenen"). Він висказував, що руська мова уже перед 800 роками була вироблена: в письменстві, історії і правознавстві, — та опрокидував, начеб нашу мову винайдено аж в р. 1848... Опісля доказував він, що польські королі респектували наш нарід як окрему націю, та що Польща від тоді почала занепадати, коли у неї запанувала політика винародовлювання нашої нації, бо такої політики не годна Польща видержати...

В дальшім ході своєї промови заявив посол Могильницький, що наші посли не є централістами, та що їх програмою є, щоби у свобідній Австрії наш нарід як самостійна нація мав рівне право поруч инших славянських народів. Таким було змагання тодішних Русинів галицької землі, такою була їх політична програма у відношенні до Аавтрії й инших славянських народів.

Підтримуючи висновки і внески епископа Литвиновича, закінчив посол Могильницький свою промову таким цитатом (у латинській мові): „Тиснуть нас варвари до моря, — відбиває нас море до варварів; між цим повстають два роди небіщиків: або нас душать, або потопаємо".

Ось які були наші тодішні „централісти" — як противники автономічних змагань галицьких Поляків.

Наших послів (політиків) того часу прозивали „централістами" не тільки Поляки, за те, що вони у Німців шукали помочі, — але й молоді українофіли того часу, що не брали ще участи в політичному житті та у своїх розважуваннях покладали надії на порозуміння з Поляками і на автономно-краєві користи для нашого народу.

А з історичного огляду, коли розважується обєктивно минулу діяльність відносних осіб і знається вже те все, що опісля з цього вийшло, то зовсім інакше представляються ті почини наших діяльних політиків у практичній роботі. А звідсіль не в одному виявляється важна наука для нашого сучасного покоління, що тих подій не бачило і про них не чуло, але їх знати повинно, вступаючи в крутіж громадського життя.

МІТИНҐИ ВІДДІЛІВ У. Н. СОЮЗА

ДІТРОЙТ, МІШ. Тов. Зап. Січ, від. 75, повідомляє всіх своїх членів, що місячний мітінґ відбудеться в неділю, 11. липня, о 1-ій год. попол., в гали під ч. 3464 Cicotte Ave. Взивається всіх членів зійтись на час, щоби можна мітінґ відбути як найскорше, бо після теперішної пори кождий чоловік рада собі вийти на свіжий воздух. Не забувайте, що тепер є відповідний час вступити до Тов. і У. Н. Союза без оплати вступного. — Стефан Дідула, секр.

ПЕРТ АМБОЙ, Н. ДЖ Сим повідомляєся, що піврічний мітінґ Тов. Зап. Січ, від. 155, відбудеться в пятницю, 9-го липня, в гали Івана Вавербчака, 782 State St., о год. 7.30 вечер. На цей мітінґ кождий член обовязаний прийти, бо будуть важні справи до полагодження, а рівнож справоздання урядників і контрольної комісії. Неприбувший член на сей мітінґ підлягає карі після ухвали. — Дмитро Федчишин, секр.

БОФАЛО, Н. Й Тов. о. Н. Стефановича, від. 299, повідомляє своїх членів, що піврічний мітінґ відбудеся 11. липня на гали парафіяльній. Довгуючі члени мають вирівнати свої залеглости, бо в противнім разі будуть суспендовані. На мітінґу буде порушена справа Сиротинця при У. Н. Союзі. Неявившийся член буде підлягати карі. Проситься членів вписувати свої діти до У. Н. Союза та старатися о нових членів. — Евстахій Дідур, секр.

ЯНҐСТАВН, О. Бр. св. Ів. Хрестителя, від. 230, повідомляє всіх своїх членів місцевих і позамісцевих, що місце мітінґів зістало перенесене з Брагіля на Савт Сайт на литовську галю під ч. 628 Franklin Ave. Першиї мітінґ припадає на 11. липня, котрий відбудесь о 3-ій годині пополудни в неділю. Проситься всіх членів прибути на означений час, бо є важні справи до полагодження, як справа Сиротинця і справа пікніку, котрий має відбутись на 24. липня. Неявившийся член буде караний після ухвали або виключений з братства і У. Н. Союза. Котрий член не буде міг прийти на мітінґ має прислати свої вкладки на адресу секретаря: J. Harwycz, 620 Alpine St., Youngston, O. — Ник. Павлишин, предс.

ЛЕНКЕСТЕР, Н. Й. Бр. св. Василія Вел., від. 87, повідомляє, що піврічний мітінґ відбудесь о 1-ій год. попол. в неділю, дня 11. липня в гали парохіяльній при Ellicott Road, Lancaster. Буде піврічне справоздання. Після ухвали братської кождий член має зложити найменьше одного доляра на Сиротинець У. Н. С. Неявившийся член заплатить кари 50 ц., а урядник 1 дол. — Лука Курило, предс.; Василь Максимик, секр.

БРИДЖПОРТ, КОНН. Тов. Укр. Січ, від. 59, повідомляє всіх своїх членів і членкинь місцевих і позамісцевих, що піврічний мітінґ відбудеся в суботу, 10. липня, точно о год. 7-ій вечер, в гали церковній, 34 Біч ул. Кождий член обовязаний прибути під карою Товариства. Контрольна комісія і урядники дадуть своє справоздання за цілих 6 місяців і будуть другі важні справи до полагодження на тім мітінґу. Будемо принимати нових кандидатів до Тов. і У. Н. С. без оплати вступного. Тому хто ще не стоїть в Тов. і У. Н. Союзі має добру нагоду вступити. Пригадуєсь тим членам, що ще не зложили своєї жертви на Сиротинець при У. Н. С., щоби зложили на піврічнім мітінґу. Проситься тих членів, що мають діточки, щоби вписали до молодечого Союза. Початок мітінґу о 7-ій год. в вечер. — В. Венгринович, предс.; В. Підлуський, кас.; М. Галькевич, секр.

ШІКАҐО, ІЛЛ. Бр. св. Юрія, від. 379, повідомляє, що піврічний мітінґ відбудесь о 1-ій годині попол., в неділю, 11. липня, в гали церковній при Оклей і Райс ул. Проситься всіх членів прибути, бо є важні справи до полагодження. Неявившийся член заплатить 1 дол. кари, а урядник 2 дол. — Михайло Семків, предс.; Роман Штим, секр.

МІКІСПОРТ, ПА. Тов. Запор. Січ., від. 132, повідомляє своїх членів, що збори відбудуться в неділю, 11. липня, о годині 12.30 пополудни. На сих зборах контрольна комісія здасть звіт з приходів і розходів за минулий піврік, а також будесь обговорювати справу будови Сиротинця У. Н. С. та инші важні справи. Член місцевий і близько позамісцевий, неявившися на збори, заплатить одного доляра кари, а урядник два дол. — Гр. Куніцький, предс.; П. Гальма, пис. рек.

КОТСВІЛ, ПА. Тов. Богдана Хмельницького, від. 248, повсідомляє своїх членів, що дня 11. липня в неділю о першій годині пополудни відбудесь мітінґ в гали церковній. Проситься всіх членів місцевих і позамісцевих прийти на сей мітінґ, щоби вже раз покінчити збірку на Сиротинець. Взиваєсь членів приєднувати нових членів, бо тепер є добра нагода вступити без оплати вступного. — Йосиф Казюта, предс.; Антоній Зубка, кас.; Ів. Іванішів, секр.

РОН, ПА. Уряд Бр. Преобр. Господ. від. 29, повідомляє всіх своїх членів місцевих і позамісцевих, що піврічний мітінґ, котрий мав відбутися дня 11-го липня, відложено на неділю, дня 18. липня о год. 2-ій пополудни в гали парохіяльній на Сентер Ст. Мітінґ відложений з причини що наше Братство іде на посвячення до Едвардсвіл. Специяльна кара їде о годині пів до девятої рано в неділю, 1. липня з Ґановер. Кождий член має старатись бути на означений час. — Андрій Хромчак, предс.; Стефан Моряк, кас.; Іван Козмовський, секр.

ГАМТРАМК, МІШ. Тов. ім. Маркіяна Шашкевича, від. 94, повідомляє своїх місцевич і позамісцевих членів, що піврічні збори відбудуться в неділю, дня 11-го липня, точно о годині 2-ій пополудни в Українській Хаті, 2240 Grayling uf. Проситься всіх членів прибути на означений час, бо є важні справи до полагодження і також буде піврічне справоздання контрольорів. Довгуючих проситься вирівнати свої довги і проситься платити точно що місяця, бо на тім много товариська каса тратить. На зборах будесь принимати старших і дітий до У. Н. Союза і Товариства. — Йосиф Кульчицький, предс.; Іван Курчак, рек. секр.

КЛІВЛЕНД, О. Тов. Сокіл, від. 336, повідомляє своїх членів, що піврічні і місячні збори відбудуться 11. липня о 1-ій пополудни в гали Укр. Нар. Дому. Проситься всіх членів прибути на збори. Проситься членів вписати і свої жінки до нашого відділу, а також і свої діти. — Гр. Степанек, секр.

ФЕНІКСВІЛ, ПА. Бр. св. Ап. Петра і Павла повідомляє своїх членів, що піврічний мітінґ відбудеться дня 11. липня у шторі Івана Білинського. Неявившийся член підпадає під кару. Будеться принимати нових членів без вступної оплати. Хай кождий член принесе жертву на Сиротинець. — Ів. Лоджук, предс.; Мих. Чайка, кас.; Федор Цюх, секр.

ФИЛАДЕЛФІЯ, ПА. Отсим подаєтьcя до відома, що місячні збори Т-ва „Єдність", від. 163, відбудуться в неділю, дня 11. липня, о годині 12.30 пополудни, в Укр. Гор. Клюбі, 847 Норт Френклин вул. Взивається всіх членів прибути на час. — П. Федюк, секр.

З ЖИТТЯ УКРАЇНЦІВ В ПІВДЕННІЙ АМЕРИЦІ

(Гр. Михайло Кривий з Дітройту, Мишиґен, передав у редакцію Свободи збірку листів від свого брата Івана Кривого. Листи сі, писані з ріжних місцевостий південної Америки, малюють добре життя українського іміґранта, може якраз тому, що автор пишучи їх не сподівався, що вони колинебудь найдуть місце в ґазеті. Тому й подаємо сі листи так, як вони були писані, пропустивши уступи чисто особистої або родинної вартости.

Як подає гр. Михайло Кривий, брат його Іван, автор сих листів має тепер літ коло 31. Родився він в селі Лисківцях, повіту теребовельського, в Галичині. Там він і укінчив народну школу, бо незаможні його родичі не могли післати його до висших шкіл. Коли малярі прийшли малювати сільську церкву, то він почув у собі потяг до малярства, але й сюди дорогу заперла йому незаможність родичів. В час війни служив він в австрійській армії, з якої перейшов відтак в українську, беручи з нею участь у війні проти польського наїзду. Вернувши з війни домів, він побачив, що нічого йому лишатися дома на одному морґу поля, і він вибрався у світ. До Злучених Держав дістатися не міг, і тому справився до південної Америки, куди при допомозі свого брата й дістався. Звідти й пише він свої листи. (Ред.).

Беріссо, 25. грудня, 1923.

Не гнівайся, що я приїхавши тут вже дві неділі, нічо не писав до Тебе, а це тому, що я не мав ще занятя, отже не мав і певної адреси. Тепер дістав я роботу в фабриці консерви в Беріссо. Роблю ночію, по 55 ц. маю на годину, так що в день приходить 6 пезів. До малярства не поступив я тут, бо вимагають знаня мови. До того я записавсь на пашпорті як рільник, і треба було мати з дому свідоцтво, що я вчивсь, а це мені пропало ще в часі війни. Однак як я чув, то і тут малярі богато більше заробляють як у фабриці. Зимою рівнож роботи нема. Тут тепер ціле безголовя: еміґрантів приїзджає по кільканайцять тисяч в день, а тутешні це використовують, платять, що самі хотять.

Найбільше їдуть Німці, Італійці, Іспани, Славян також досить. Німці і романські народи порядно зорґанізовані, а наші ходять як блудні вівці. Я також дві неділі ходив без роботи, аж 22. с. м. дістав тут роботу. О скільки я чув, тут також виїзд до Америки так утрудненний як з Европи.

Беріссо, 3. лютого, 1924.

Роблю 10 годин в день, мешкаю подальше від фабрики, так що се побирає 12 годин часу, поки приїду у фабрику і з фабрики. Робота тут у цій фабриці не важка так, тільки що на часі не мож взвичаїтись до сего підсоня. А ночию в помешканю ці москіти, то правдива язва еґипетська. З початку як я приїхав в Буенос-Айрес, думав, що всюди так буде, а тут ночи перележати не мож. Робив я з початку у другій фабриці ночию 11 годин, однак мусів роботу зміняти, бо зачали очи боліти, тут знова меньше робиться. Але при тім що тепер є, мож дещо зложити тай прожити лучше чим в нас. Тут би було не згірше, а то силою обставин все пхаєсь сюди. Як Ти тут був, то може довелось Тобі бути в Беріссо коло Ля Пляти, се недалеко від Буенос-Айреса, 2 години їзди желізницею. Тут досить чисельна кольонія російська (2/3 се Українці, звуть себе Малоросами). Я на разі належу тут також до „Тов. Русских Рабочих". Опинивсь я тут силою обставин, бо харчуюсь в їхній кооперативі, тут значно дешевше чим на якій „фонді" і харч о много лучший. Одно, що вдалось мені зауважити, то тут пчоли надзвичайно ведуться. Се одно-средство, на якім би можна остановитись. Приміром у сій кооперативі є пасіка. Котрийсь із членів цієї кооперативи зловив в 1922 р. роя, а тепер пасіка числить 22 пні. Але це пасіка: улиї, се пачки з опакованя консерви, без рамок, на снозах, положення пасіки в дуже недогіднім місци в центрі місточка, під фабрикою; а мимо того рояться дуже добре, рої давали пароїв, а мід як брали, то витинали всю вощину із всім, а до тижня кождий пень мав знова все затягнено роботою і повно меду. Рівнож зауважав я, що тут всюда дуже богато ворішини (білої конюшини) котра цвите від ранної весни до пізної осени, взагалі підсоня дуже догідне до пчільництва. А тутешні не мають найменьшого понятя о пчолах. 1 кґ. патоки в Буенос Айрес коштує 12 пезів. Отже подумай! Завести пасіку взірцеву, се лучше, чим мати фарму, або якийсь варстат! Я тут з одним учителем з Волині, котрий рівнож робить у сій фабриці (під Польщею відібрали у нього занятє, мусів сюди вандрувати із жінкою) говорю часто на сю тему, він пасічник фаховий, тільки що підчас війни пасіку його знищили (він бувший офіцер рос. арм. і української), що як не вдасться нам дістатись до Ам. півн., то мусимо завести пасіку тут. В нас, приміром послідними літами, не було ані раз підходячого веремя для пасічників, — підчас головного пожитку і рійки, то або холодні ночи, або звичайно дощі переходили. Тут майже цілий листопад (мені оповідали), грудень і січень погода гарна, парно, що годі видержати, а се як раз для пчіл добре. Як я сказав, — мати середню пасіку, таку щоб одному можна взірцево провадити, може давати лучший дохід чим якенебудь підприємство.

Тут я ще не розглянувсь як слід, однак тут я представляю собі, не було лучше перед війною як в західній і середущій Европі (тільки не в нас!) Тепер булоб не згірше, як би не надмірний наплив еміґрації. Тут і на рільних роботах повнісенько, при направі і будові доріг, та по деяких фабриках (перед кождою майже фабрикою в Буенос Айрес стоїть по кількасот людий). Те саме і тут.

Беріссо. 19. лютого, 1924.

Як приїхав я до Буенос-Айрес-а, 2 неділі був, властиво спав в еміґраційнім готели. Там не було можливо рисувати, бо на день вигоняв на двір, до помешкання не пускав, хиба три рази денно до їдальні, — отже я тинявсь по місті, шукав заняття. Тай в тім еміґраційнім готели цілий час була глота (меньше-більше в кождий день прибуває 2,500—3,00 еміґрантів).

Тепер знова роблю у фабриці, в пятій годині рано виходжу з помешкання а в 7-мій вечером приходжу домів. Роблю денно 10 годин (тут робочий день 10-годинний, а деколи то й 12 годин). Платня 55 центів в годину. Отже подумай, коли я маю рисувати!

Я находжусь недалеко Буенос-Айрес, година їзди желізницею, до „Ля Плята", а звідси ½ години їзди трамваєм до Беріссо. Це мале містечко, є тут дві скотобийні („Фріґоріфіко") „Свіфт" і „Армур". В другій я роблю. Тут досить чисельна кольонія Великоросів, між ними меньша половина Українців. Але це елемент, котрий тут ще з перед війни, отже більш обмосковлений, так що свідомих Українців дуже мало. Послідними часами наїхало сюди богато Галичан, однак ходять самопас, ніякої орґанізації нема, тай нема кому цим занятись. Я находжусь на кватирі з трома Великоросами, в одного Еспанця. Місячно харч і кватира коштує 50 пез. Харчуюсь в кооперативі „Русских рабочих", бо на фонді харч коштує дещо дорозше. Що до набуття землі, то тут у сій провінції дуже тяжко, в иньших знова провінціях що лучше то позанимали вже, осталось таке, що кажуть не варто і гроший тратити. Можна і тут набути пляцок з огородом де небудь, але хазяйнувати нема на чім — одно що можна пасіку розвести, бо тут дуже підходяще підсоня для пчіл. Пасічництво, то одна підстава на якій можна остановитись, а друге, то торговля. Від богатьох я чув, що тут рільництво майже не поплачуєсь, бо рільничі продукти дуже дешеві. Тут можна зачинати це з двох підприємств, про котрі я згадав, однак до всего потрібно поважного капіталу.

Беріссо, 21. лютого, 1924.

Ти питаєш мене, як життя подобаєсь мені тут. Життя було-б нічо, як би не часті безробіття. Минувшого року більш чим сім місяців фабрики (які тут фабрики, цих кілька скотобийнь) стояли, було сильне безробіття взагалі, а в додачі надмірний наплив еміґрації. Послідне й до тепер треває. Тільки що жнива, фабрики в ході, отже я на сам добрий час втрафив. Тільки не знати як на дальше буде. Ти питаєшся, як мені життя подобалось тут. Життя в порівнанню з нашим куди лучше, але як є робота або гроші. Як одного і другого нема, тоді здаєсь поганійше як в нас. Поганійше через те, що фізично терпить (голод) і мусить гризтись. Я вправді в такім положенню не був довго днів кілька, через те, що в еміґраційнім готели ночию вкрали в мене 45 долярів, котрі я мав на собі під сорочкою, однак мав кілька пез дрібних, заїхав сюди до Беріссо і тут дістав роботу.

Друге, клімат трохи загорячий, то щеб нічо, але ці москіти то правдива язва єгипетська. В Буенос Айрес їх нема, тут недалеко від моря (5 км.) низ, то їх повно (від Б. А. віддалення 50 км. на пол.-схід).

Тут я заробляю пересічно в місяць 140 пез, харч і помешканнє коштує кругло 55 пез в місяць. Дрібні видатки (тютюн і т. и. 5 пез) разом 60. — 80 пез можна заощадити. Я роблю другий місяць, мусів дещо покупити (ліжко, сінник, деку, сітку від москітів і 2 пари біля) то за цих 2 місяці буду мати 130 пезів. Як би так фабрика йшла цілий рік, можна заощадити гарний гріш. Тільки це питання чи буде йти. Тут також дорожня, в порівнанню з часом передвоєнним. Убрання коштує від 80—120 пезів, черевики від 12—20 пезів, порядніщі 26 пезів і більше. Пара біля (про свято) 12 пезів, до роботи від 6—8 пезів. За одного песа можна тут купити пару скарпиток, чотири хусточки до носа, а ручника не буде. В Европі за ці гроші, що тут, чотири рази можна більше всего купити. Ти писав мені в попереднім листі, що То-б мав охоту приїхати сюди і купити собі хазяйство. Шкода й заходу і гроший. Тут, як всі кажуть, найліпша земля то в провінції Буенос Айрес. Але тут набути чакру треба грубих гроший. Тут винайм одного гектара коштує 50 пезів, а де інвентар, робота?

Тут в Беріссо пляцок під хату (яка хата? барачок з дощок і бляхи, 1,500 пезів). В иньших провінціях, на північ горячо, на захід і полудень піски. Тамтого року поприїзджало богато наших з Бесарабії (Українці, Жиди) в дома все попродали, в надії, що тут покупують фарми, поїздили по цілій Арґентині 8—10 місяців, гроші потратили, а тепер роблять зі мною у фабриці. То ще добре, що робота трафилась, а хто заґнавсь далеко, то в жебранім хлібі пішки до Буенос Айрес ішов.

От тому я і не пускався далеко від Буенос Айрес. Тут так би сказати є переходовий стан, звідси все виїзджає і леґально і нелеґально до Північної Америки. Тут може тільки той остатись, хто рішивсь раз на все не повертатись до старого світу, або в рідкости кому фортуна послужила. От декотрі з Росіян, понайбільшій части Жиди, забрались до торговлі, ті добре стоять. Все иньше переважно тільки що живе. Стільки до цього часу вдалось мені заважити.

(Дальше буде).